

The Effect of Cooperative Learning “Jigsaw I” Technique on Student Success in Social Studies Course

Züleyha Avşar*

Seçil Alkış**

ABSTRACT. The present study investigates the effects of Jigsaw I, one of the techniques in cooperative learning, on student success in social studies course and in the study pre-test post-test control group design, one of the experimental designs, has been used. As a data collection instrument, an achievement test that included “My Far Away Friends” unit was developed and applied as pre-test and post-test. While this unit was taught by means of cooperative learning by the researchers to the experiment group, it was taught using traditional method by the class teacher to the control group. In order to evaluate the data SPSS programme was used. As a result, it was determined that there was a significant difference between the pre-test and post-test points of the control and experiment groups. In addition, the success level of the two groups of students showed a significant difference between pre and post implementation. In other words, it was found significant that being the member of these groups, in which different methods were applied, and repetitive measurement had a common effect on the success in social studies course. Therefore, it is thought that cooperative learning is much more effective than traditional method.

Key Words: Cooperative learning, jigsaw I, social studies course

SUMMARY

Purpose and significance: In our country, the recent social studies course programme anticipates applying active learning methods and techniques and one of these approaches in teaching is cooperative learning method. The purpose of the present study is to examine the effects of Jigsaw I, one of the techniques of cooperative learning, on student success in social studies course.

Methods: In this study, pre-test post-test control group design, one of the experimental designs, was used. The working group constituted of 58 students (experiment group=34, control group=24). As a data collection instrument, an achievement test of 40 items that includes “My Far Away Friends” unit was developed and applied as pre-test and post-test to the experiment and control groups. This unit was taught using cooperative learning by the researchers to the experimental group and it was taught using traditional method by the class teacher to the control group. In the evaluation of the data process, SPSS program was used.

Results: It was seen that there was a significant difference between pre-test and post-test points of both experiment and control groups and there was an increase in the success of these students in social studies course. However, this increase was much greater in cooperative learning than the traditional method. In addition, the success level of the two groups of students showed a significant difference between pre and post implementation. In other words, it was found significant that being the member of these groups, in which different methods were applied, and repetitive measurement had a common effect on student success in social studies course. Since there was more increase in the points of the students in cooperative learning, it can be seen that cooperative learning is much more effective than the traditional method.

Discussion: As a result of the present study, it was determined that the increase of the student success in the group, in which cooperative learning was applied, differed significantly. This study also supports the idea that in cooperative learning method upper level of learning was provided since the students also taught each other. It was seen that most of the students had positive ideas about the method used; however, a few students who were more successful than the others emphasized their group members’ disability to teach. On the other hand, some students who weren’t as successful as the others and who had problems learning the subjects had totally positive ideas about the method used and because they felt themselves as a member of their group they were more participant. Similar findings are also present in the literature. Based on the findings of the study, it is suggested that Jigsaw I, one of the techniques of cooperative learning, be used in social studies courses especially in the units which can be divided into parts.

* Araş.Gör; Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, e-mail:zuleyha@uludag.edu.tr

** Araş.Gör.Dr.; Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, e-mail:secilalkis@uludag.edu.tr

İşbirlikli Öğrenme Yöntemi “Birleştirme I” Tekniğinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Öğrenci Başarısına Etkisi

Züleyha Avşar*

Seçil Alkış**

ÖZ. İşbirlikli öğrenme tekniklerinden biri olan “birleştirme I” tekniğinin sosyal bilgiler derslerinde öğrenci başarısına etkisinin araştırıldığı bu çalışmada, deneysel desenlerden öntest-sontest kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak “Uzaktaki Arkadaşlarım” ünitesini kapsayan bir başarı testi geliştirilmiş ve hem ön test hem de son test olarak uygulanmıştır. İlgili ünite, deney grubundaki öğrencilere araştırmacılar tarafından işbirlikli öğrenme yöntemiyle, kontrol grubunda ise sınıf öğretmenleri tarafından geleneksel yöntemle verilmiştir. Verilerin bilgisayara girilmesi ve değerlendirilmesi sürecinde SPSS programı kullanılmıştır. Sonuç olarak, hem deney hem de kontrol grubunun öntest ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Ayrıca, üniteyi iki ayrı yöntemle öğrenen öğrencilerin başarı düzeylerinin uygulama öncesi ve sonrasında anlamlı farklılık gösterdiği, yani farklı yöntemlerin uygulandığı gruplarda olma ve tekrarlı ölçümler faktörlerinin sosyal bilgiler ders başarısı üzerindeki ortak etkilerinin anlamlı olduğu bulunarak, işbirlikli öğrenme yönteminin, geleneksel yöntemle göre çok daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İşbirlikli öğrenme, birleştirme I, sosyal bilgiler dersi

GİRİŞ

Son yirmibeş yıldır, sınıf içi uygulamalarda işbirlikli öğrenme yöntemi geleneksel öğrenme yöntemlerine bir alternatif olarak daha yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Mills & Durden 1992; Slavin 1991 - Akt. Hendrix, 1999). Yapılan araştırmalar, işbirlikli öğrenmenin başta başarı olmak üzere, hatırd tutma, transfer, üst düzey algıları, arkadaş ilişkileri, özürülülerin normal grupta eğitimi, benlik saygısı, tutum, kaygı ve denetim gibi birçok bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünü ve süreci üzerinde önemli etkilerinin olduğunu göstermektedir (Açıkgöz 1992 - Akt. Özder, 2000). Genel olarak işbirlikli öğrenme, öğrencilerin, sınıf ortamında küçük karma kümeler oluşturarak, ortak bir amaç doğrultusunda, akademik bir konuda birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı oldukları, genelde küme başarısının değişik yollarla ödüllendirildiği bir öğrenme yaklaşımı olarak tanımlanabilir (Çaycı, Demir, Başaran & Demir, 2006).

Yaygın olarak kullanılan işbirliğine dayalı öğrenme teknikleri; öğrenci takımları ve başarı bölümleri, takım – oyun - turnuva, işbirliğine dayalı birleştirilmiş okuma ve kompozisyon, takım destekli bireyselleştirme, karşılıklı sorgulama, birleştirme I ve birleştirme II tekniği olmak üzere yedidir. Bu araştırmada kullanılan “birleştirme I” tekniği, Aranson tarafından geliştirilmiştir. Bu teknikte, öğrenciler, 5-6 kişiden oluşan gruplara ayrılırlar. Tüm gruplar aynı üniteyi öğrenirler. Ancak, ünite 5-6 alt bölüme ayrılır. Her gruptaki bir üye ünitenin belli bir bölümünü öğrenmek üzere seçer. Her üye kendi konusunu çalışır. Daha sonra farklı gruplardaki aynı konuyu alan üyeler bir araya gelerek “uzmanlık grupları”nı oluştururlar. Uzmanlık gruplarında konu açıklanır, derinlemesine tartışılır. Uzmanlık gruplarındaki öğrenciler, konularını tam olarak öğrendikten sonra kendi gruplarına dönerler. Konularını diğer grup arkadaşlarına öğretmeye çalışırlar. Öğrenciler, grup içinde ünitenin tüm bölümlerini birbirlerine öğrettikten sonra tüm üniteyi kapsayan bir izleme testi alırlar. İzleme testinden elde ettikleri puanlar bireysel olarak değerlendirilir (Sharan 1980; Slavin 1988 – Akt.Senemoğlu, 2004).

Sosyal bilgiler programlarının ana hedefi, içerisinde yaşamış olduğumuz, demokratik, laik, sosyal, hukuk devletinde “sorumlu vatandaş” olarak adlandırabileceğimiz şekilde öğrencilere bilgi, beceri ve tutumları kazandırarak iyi vatandaş yetiştirme idealinin gerçekleştirilmesidir (Demirkaya, 2005). İşbirlikli öğrenme yöntemi ise, öğrencilere başkalarıyla iyi geçinme ve işbirliği yapma becerisi kazandırır. Ayrıca, öğrencilere sorumluluk bilinci kazandırması ve demokratik yaşama yollarını

* Araş.Gör; Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, e-mail:zuleyha@uludag.edu.tr

** Araş.Gör.Dr.; Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, e-mail:secilalkis@uludag.edu.tr

öğretmesi de bu yöntemin güçlü yönlerindedir. Kişinin kendi görüşünü ortaya koyması, toplumun kurallarını benimseyerek bunlara uyması ve toplumsal kişilik kazanmasında etkili olur (Cin, 2005).

Sosyal bilgiler dersinin disiplinlerarası özelliğinden dolayı, yeni programda çeşitli öğrenme alanları oluşturulmuştur (Gelen, 2005). Örneğin, bu çalışmada temel alınan “Uzaktaki Arkadaşlarım” ünitesi programın sekiz öğrenme alanından biri olan “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında yer almaktadır. Aynı öğrenme alanında 5. sınıflarda ise “Hepimizin Dünyası” ünitesi bulunmaktadır. Küresel Bağlantılar öğrenme alanı, coğrafya, antropoloji, sosyoloji ve tarih gibi disiplinleri içermektedir (Gelen, 2005). Ayrıca, bu öğrenme alanında; farklı coğrafyalardaki toplumlar, kültürel benzerlik, farklılıklar ve etkileşim, ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler, Dünyayı ilgilendiren sorunların sebep ve sonuçları, bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin toplumlar arasındaki ilişkilere etkisi gibi konuların ele alınacağı vurgulanmaktadır (MEB, 2005). Aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinin kullanılmasını öngören yeni Sosyal Bilgiler programında, derslerdeki uygulamalarda yer verilmesi istenen yaklaşımlardan biri de işbirlikli öğrenmedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, işbirlikli öğrenme tekniklerinden biri olan “birleştirme I” tekniğinin sosyal bilgiler derslerinde öğrenci başarısına etkisinin incelenmesidir. “Uzaktaki Arkadaşlarım” ünitesinin seçilmesinin nedeni ise, ünitenin alt bölümlere (Avustralya, Güney Kore, Hollanda, Türkmenistan, Tunus) kolayca ayrılabilmesidir.

YÖNTEM

Bu çalışmada deneysel desenlerden öntest-sontest kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Öntest-sontest kontrol gruplu desen (ÖSKD), yaygın olarak kullanılan karışık bir desendir. Katılımcılar, deneysel işlemde önce ve sonra bağımlı değişkenle ilgili olarak ölçülürler. ÖKSD, bir ilişkili desendir. Çünkü aynı kişiler bağımlı değişken üzerinde iki kez ölçülürler. Bununla birlikte, farklı deneklerden oluşan deney ve kontrol gruplarının ölçümlerinin karşılaştırılması nedeniyle de bu desen, ilişkisizdir. Bundan dolayı, öntest-sontest kontrol gruplu desen bir karışık desendir (Howitt 1997; Akt.Sezer & Tokcan, 2003). Araştırmanın hipotezini “işbirliğine dayalı öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olacaktır” önermesi oluşturmaktadır.

Araştırmanın Problemi

Hendrix (1999), sosyal bilgiler ve işbirlikli öğrenmenin birbirleriyle uyum içinde olduğunu ve işbirlikli öğrenmenin sosyal bilgiler derslerinde kazanılması gereken birçok beceri ve değerle ilgili olarak öğrencilerin deneyim kazanmasını sağladığını Karnes & Collins (1997)’in çalışmalarına dayanarak aktarmaktadır. Ayrıca vurgulanan bir nokta, işbirlikli öğrenme yöntemi birleştirme tekniklerinin, özellikle bölümlere ayrılabilen ünitelerde oldukça başarılı bir şekilde kullanılabilir olduğudur. Bu nedenle işbirlikli öğrenme yöntemi birleştirme I tekniğinin uygulandığı bu çalışmada Sosyal Bilgiler dersi ve özellikle bölümlere ayrılabilirdiğinden “Uzaktaki Arkadaşlarım” ünitesi tercih edilmiştir. Çalışmada, “Uzaktaki Arkadaşlarım” ünitesinin öğretiminde, işbirliğine dayalı öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının belirlenmesi araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, Bursa Altıparmak Fethi Açıncı İlköğretim Okulunun dördüncü sınıflarında öğrenim görmekte olan 32 erkek (%55) ve 26 kız (%45) olmak üzere toplam 58 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunun öğrenim görmekte olduğu okul random yöntemle seçilmiştir. Okulda bulunan dördüncü sınıflardan öntest uygulaması sonrasında yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre ($t=,897$; $P=,374$) birbirine denk olduğu saptanan iki sınıftan biri deney grubunu (4-E), diğeri ise kontrol grubunu (4-D) oluşturmuştur. Deney grubunda 19 erkek (%56) ve 15 kız (%44) olmak üzere toplam 34 öğrenci, kontrol grubunda ise 13 erkek (%54) ve 11 kız (%46) olmak üzere toplam 24 öğrenci bulunmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak ilgili üniteyi kapsayan bir başarı testi geliştirilmiştir. Bu üniteye yer alan toplam beş ülke ile ilgili olarak her bir ülkeyle ilgili sekizer soru olmak üzere toplam 40 soru (20 boşluk doldurma sorusu ve 20 çoktan seçmeli soru) oluşturulmuş ve alan uzmanlarının da incelemesine sunularak kapsam geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. “Uzaktaki Arkadaşlarım” ünitesinin dört kazanımını da içeren sorulara veri toplama aracında yer verilmiştir. 2004 yılı programına göre hazırlanan Sosyal Bilgiler ders kitabı (2005), uygulamanın yapıldığı eğitim öğretim yılında ilk kez kullanıldığından, “Uzaktaki Arkadaşlarım” ünitesiyle ilgili bu başarı testi daha önceki süreçlerde uygulanmamıştır. Ölçme aracında yer alan soruların tamamen bilgi sorusu olmaları ve öğrencilerin ilgili üniteye geçen bilgilerle ilk kez karşılaşılıyor olmaları nedeniyle pilot çalışma yapılmamış, ancak son test sonuçları üzerinde madde analizi yapılmıştır. Madde analizi sonuçları, toplam 40 sorudan 25’inin çok kolay, 6’sının kolay ve 9’unun da zor olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2005). Madde analizi yapıldıktan sonra kapsam geçerliliğini bozmamak amacıyla ölçme aracında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Bu ölçme aracı ön test ve son test olarak deney ve kontrol gruplarına uygulanmıştır. Veri toplama aracının güvenilirlik katsayısı öntestte $\alpha=0,81$ ve sontestte $\alpha=0,94$ olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Araştırmada kullanılan işbirlikli öğrenme yönteminin deney grubuna uygulanması, yıllık planlara uygun olarak 15 Mayıs 2006- 09 Haziran 2006 tarihleri arasında, toplam dört haftalık bir süreçte gerçekleştirilmiştir. İlgili ünite, deney grubundaki öğrencilere araştırmacılar tarafından işbirlikli öğrenme yöntemiyle, kontrol grubuna ise sınıf öğretmenleri tarafından geleneksel yöntemle verilmiştir. Deney grubunda ilk olarak işbirlikli öğrenme yöntemi öğrencilere açıklanmış ve uygulama ile ilgili genel bilgi verilmiştir. Uygulamalarda, deney grubunun ders işleyeceği sınıftaki oturma düzeni her dersin başında değiştirilerek, sıralar işbirliğine dayalı öğrenmenin gerektirdiği biçimde düzenlenmiştir. Deney grubundaki öğrenciler akademik başarıları temel alınarak beşli gruplar halinde yedi ana heterojen gruba ayrılmıştır. Daha sonra üniteye beş ülke için yedişer kişilik beş uzmanlık grupları oluşturulmuştur. Uzmanlık gruplarındaki öğrenciler, konularını tam olarak öğrendikten sonra kendi gruplarına dönerek konularını diğer grup arkadaşlarına öğretmeye çalışmışlardır. Ünite kazanımlarına yönelik etkinlikler uygulama süresince yapılmış, ayrıca her uzmanlık grubu öğretecekleri konu ile ilgili çeşitli materyaller temin ederek sınıf ortamında arkadaşlarıyla paylaşmışlardır. Ön test, çalışma grubundaki öğrencilere ünitenin öğretimine başlamadan önce (10 Mayıs 2006), son test ise ünite öğretiminin bittiği hafta (07 Haziran 2006) uygulanmıştır. Uygulama sonunda nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan görüşme tekniği kullanılarak öğrencilerin uygulama ile ilgili fikirleri tespit edilmiştir. Verilerin bilgisayara girilmesi sürecinde doğru cevaplar “1”, yanlış cevaplar ise “0” olarak kodlanmış ve verilerin analizinde SPSS 10.0 programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma problemine yönelik bulgular yer almaktadır. İlk olarak deney ve kontrol gruplarının öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan t-testi tablolarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Deney Grubu Öntest-Sontest Puanları Arasında Yapılan Eşli Gruplar t Testi Sonuçları

	N	$\bar{x}$	S.S.	T	P
Öntest	34	6,29	4,63		
Sontest	34	26,35	6,75	-17,806	,000*

* <0.01 düzeyinde anlamlı bir fark vardır.

Tablo 1 incelendiğinde, deney grubunun öntest ($x_{ort.} = 6,29$) ile son test ($x_{ort.} = 26,35$) puanları arasında $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Kontrol Grubu Öntest-Sontest Puanları Arasında Yapılan Eşli Gruplar t Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{x}$	S.S.	T	P
Öntest	24	5,29	3,47		
Sontest	24	10,50	6,60	-4,923	,000*

* < 0.01 düzeyinde anlamlı bir fark vardır.

Tablo 2 incelendiğinde, kontrol grubunun öntest ($x_{ort.} = 5,29$) ile son test ($x_{ort.} = 10,50$) puanları arasında $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest-Sontest Sonuç Tablosu

	Öntest			Sontest		
	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Deney Grubu	34	6,29	4,63	34	26,35	6,75
Kontrol Grubu	24	5,29	3,47	24	10,50	6,60

Tablo 3'e bakıldığında, hem deney hem de kontrol grubundaki öğrencilerin sosyal bilgiler başarısında bir artış olduğu görülmektedir. Ancak bu artış, işbirlikli öğrenme yönteminde, geleneksel yöntemle göre oldukça fazladır. Deney grubundaki artış miktarının kontrol grubundaki artış miktarından anlamlı derecede farklı olup olmadığının belirlenmesi için karışık ölçümler için iki faktörlü varyans analizi yapılmış ve ilgili ANOVA tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest-Sontest ANOVA Tablosu

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Denekler arası	4445,38	57			
Grup (İşbirliği /Klasik)	1998,52	1	1998,52	45,37	0,000
Hata	2466,86	56	44,05		
Denekler içi	7063,30	58			
Ölçüm (ön test- son test)	4491,02	1	4491,02	246,34	0,000
Grup * Ölçüm	1551,36	1	1551,36	85,09	0,000
Hata	1020,92	56	18,23		
Toplam	11508,68	115			

Bu sonuçlara göre, ilgili üniteyi iki ayrı yöntemle öğrenen öğrencilerin başarı düzeylerinin uygulama öncesi ve sonrasında anlamlı farklılık gösterdiği, yani **farklı yöntemlerin uygulandığı gruplarda olma** ve **tekrarlı ölçümler** faktörlerinin sosyal bilgiler ders başarısı üzerindeki ortak etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{(1,56)} = 85,09$, $p < 0,01$). Bu bulgu, işbirlikli öğrenme yöntemi ve geleneksel yöntemle öğrenen öğrencilerin başarılarının artmasında, farklı yöntemlerin farklı etkiler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Uygulama öncesine göre başarı puanlarında daha fazla artış sağlayan işbirlikli öğrenme yönteminin, geleneksel yöntemle göre çok daha etkili olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA

Araştırma sonucunda, işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı sınıfta öğrencilerin akademik başarılarındaki artışın diğer sınıfa göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. İşbirlikli öğrenme yönteminde öğrenciler birbirlerine öğrettikleri için öğrenmenin üst düzeyde gerçekleştiği bu araştırma ile de desteklenmiştir. Birçok çalışma, işbirlikli öğrenmenin öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Baer, 2003; Langlois, 2001). Kocabaş (1998)'in araştırması da, işbirlikli

öğrenme tekniğinin geleneksel öğrenme tekniklerine göre daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Baykara (2000) çalışmasında, birleştirme tekniğinin öğrencilerin erişilerini yükseltmede karşılıklı sorgulama tekniğine göre anlamlı derecede daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Hevedanlı ve diğerleri (2005), yaptıkları çalışmada, biyoloji dersinde öğrenci başarısı açısından işbirlikli öğrenme ve tam öğrenme yöntemlerinin geleneksel öğretim yöntemine göre başarıyı geliştirmede daha etkili olduğu sonucuna varmışlardır. Altıparmak & Nakipoğlu (2005)'nin, biyoloji öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı çalışmalarında, öğrenci başarısı yönünden deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Sezer ve Tokcan (2003)'in araştırmasında da, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin geleneksel öğretim yöntemine göre coğrafya öğretiminde akademik başarıyı arttırmada daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada, bu sonucun işbirliğine dayalı öğrenmenin diğer bilim dalları üzerindeki akademik başarılarını inceleyen çeşitli araştırmalarla aynı doğrultuda olduğu vurgulanmıştır.

İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı sınıfta öğrenci başarısındaki yükselmeye bu yöntemin aktif öğrenme sağlaması, öğrencileri motive etmesi gibi güçlü yanlarının etkili olduğu düşünülmektedir. Çeşitli kaynaklarda, öğrenciler birbirlerine öğrettikleri taktirde öğrenmelerinin %90'lara çıkabildiği vurgulanmaktadır (Barth & Demirtaş, 1997). Geleneksel öğretim yaklaşımında öğrenciler pasif konumda iken, işbirlikli öğrenme yaklaşımında öğrenciler aktif konumdadır. İşbirlikli öğrenme yaklaşımı kullanılarak öğretimin gerçekleştirildiği sınıfta, öğrenciler kendilerine verilen etkinlikleri tartışarak, birbirleriyle bilgi alışverişi yaparak birbirini etkilemekte ve dolayısıyla öğrenmedeki verimlilik ve derse karşı ilgi artmaktadır (Bilgin & Karaduman, 2005). Bir grup çalışmasının işbirlikli öğrenme olabilmesi için gruptaki öğrencilerden beklenen hem kendilerinin hem de diğerlerinin öğrenmesini en üst düzeye çıkarmaya çalışmalarıdır (Şarlıoğlu & Avcı, 2006). İşbirlikli öğrenmede “ne yapmam gerekiyor” değil, “ne yapmamız gerekiyor” sorusu ön plandadır. Gruptaki her üyenin kendine düşen kısmı tamamlaması ve sürece katkıda bulunduğunu hissetmesi çok önemlidir (Yıldız, 1999). Bu çalışmada da, öğrencilerin uygulanan yöntemle ilgili çoğunlukla olumlu düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Örneğin; “*Bence bu yöntem daha güzel, öğretmenlik duygusunu yaşıyor- Özlem Dalgıç*”, “*Elbirliğiyle çalışmak daha iyi- Begüm Uysal*”, “*Bence bu çalışma bizim için çok iyi çünkü hem öğretip hem de öğreniyorum- Şeyma Dışbudak*”. Ancak, özellikle akademik başarısı yüksek olan birkaç öğrenci, grup içerisindeki diğer arkadaşlarının öğretme becerilerinin yetersizliğini vurgulamışlardır. Buna karşın akademik başarısı kısmen düşük olan ve öğretmenlerinin de öğrenme problemi yaşadığını belirttiği bazı öğrencilerin yöntemle ilgili olumlu yorumlar yaptıkları ve kendilerini grubun bir parçası olarak hissettikleri için daha katılımcı oldukları görülmüştür. Literatürde de benzer bulgular yer almaktadır. İşbirlikli öğrenme tekniklerinin öğrenme düzeyini arttırmada etkili olup olmadığını araştırılan birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda, özellikle düşük yetenekli öğrencilerin problem çözme ve üst düzey öğrenme becerilerini yarışmacı ortamlardan daha çok geliştirdiği gözlenmiştir (Johnson & Johnson 1985; Slavin 1990 - Akt.Senemoğlu, 2004). Kim-Eng ve diğerleri (1999) ve Tey Sau ve diğerleri (1999), yaptıkları çalışmalarda, sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenme yönteminin kullanımından düşük performanslı öğrencilerin daha fazla fayda sağladığı ortaya konmuştur.

Sonuç olarak, araştırmada “işbirliğine dayalı öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olacaktır” şeklindeki araştırma hipotezi doğrulanmıştır. Bu bulgu ışığında, sosyal bilgiler derslerinin özellikle bölümlere ayrılabilen ünitelerinde işbirlikli öğrenme yöntemi birleştirme I tekniğinin kullanılması önerilmektedir. Ancak yöntemin etkili olabilmesi için öğretmenlerin yöntemle hakim olmaları ve sınıfların fiziki koşullarının yöntemle göre düzenlenebilmesi önemlidir.

KAYNAKLAR

- Altıparmak, M. & Nakipoğlu, M. (2002). Lise biyoloji laboratuvarlarında “işbirlikli öğrenme” yönteminin tutum ve başarıya etkisi. *V.Ulusal Fen Bil. ve Matematik Eğitimi Kongresi, Ankara*, http://www.fedu.metu.edu.tr/ufbmek-5/b_kitabi/PDF/Biyoloji/bildirir/t9d.pdf.
- Baer, J. (2003). Grouping and achievement in cooperative learning. *College Teaching*, 51(4), 169-174.

- Barth, L.J. & Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretimi kaynak üniteler*. Ankara:Yök /Dünya Bankası.
- Baykara, K. (2000). İşbirliğine dayalı öğrenme teknikleri ve denetim odakları üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 201-210.
- Bilgin, İ. & Karaduman, A. (2005). İşbirlikli öğrenmenin 8. sınıf öğrencilerinin fen dersine karşı tutumlarına etkisinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 4(2), 32-45.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cin, M. (2005). Hayat bilgisi ve sosyal bilgilerde kullanılabilir strateji, yöntem ve teknikler. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (119-164), Abdurrahman Tanrıoğen (Ed), İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Çaycı, B., Demir, K., Başaran M. & Demir M. (2006). Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme ile kavram öğretimi. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildirilerinde* (427-435), Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Demirkaya, H. (2005). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler programında içerik ve kazandırılacak beceriler. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (77-117), Abdurrahman Tanrıoğen (Ed), İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Gelen, İ. (2005). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretiminde değerlendirme. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (299-332), Abdurrahman Tanrıoğen (Ed), İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Hendrix, J.C. (1999). Connecting cooperative learning and social studies. *Clearing House*, 73 (1). Database: Academic Search Premier (Mills & Durden, 1992; Slavin, 1991'den aktarılmıştır).
- Hevedanlı, M., Oral, B. & Akbayın, H. (2005). Biyoloji öğretiminde işbirlikli öğrenme ve tam öğrenme yöntemleri ile geleneksel öğretim yöntemlerinin öğrenci başarısına etkisi, *Milli Eğitim Dergisi*, 166. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/166/index3-akbayin.htm>.
- İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Ders Kitabı*. (2005). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Karnes, M. & Collins, D. (1997). Using cooperative learning strategies to improve literacy skills in social studies. *Reading & Writing Quarterly*, 13 (1), Database: Academic Search Premier.
- Kim-Eng, C.L., Maureen, Ng. & Rosalind, P. (1999). A school-based study of cooperative learning and its effects on social studies achievement, attitude towards the subject and classroom climate in four social studies classrooms. Database:ERIC (ED434070).
- Kocabaş, A. (1998). İşbirlikli öğrenmenin blokflüt öğretimi ve öğrenme stratejileri üzerindeki etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 117-123.
- Langlois, S. (2001). Helping students to put together the pieces of the statistical puzzle with cooperative learning. *Measurement in Physical Education & Exercise Science*, 5 (2), 117-119.
- MEB. (2005). *Sosyal Bilgiler Dersi 4. ve 5. Sınıf Program Yenileme Çalışmaları*. Ankara: MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, (www.meb.gov.tr).
- Özder, H. (2000). Tam öğrenmeye dayalı işbirlikli öğrenme modelinin etkililiği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 114-121 (Açıkgöz, 1992'den aktarılmıştır).
- Senemoğlu, N. (2004). *Kuramdan Uygulamaya Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gazi Kitapevi (Sharan, 1980; Slavin, 1988'den aktarılmıştır; Johnson & Johnson, 1985'den aktarılmıştır).
- Sezer, A. & Tokcan, H. (2003). İşbirliğine dayalı öğrenmenin coğrafya dersinde akademik başarı üzerine etkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (3), 227-242 (Howitt, 1997'den aktarılmıştır).
- Şarlıoğlu, D. & Avcı, Ü. (2006). <http://www.baskent.edu.tr/~gulbahar/oto310/isbirlikci.doc>.
- Tey Sau, H., Kim-Eng, C.L., Maureen, Ng. & Joy, C. (1999). Primary five pupils' cooperative behaviours and perceptions of the use of cooperative learning in social studies classes in Singapore.
- Yıldız, V. (1999) İşbirlikli öğrenme ile geleneksel öğrenme grupları arasındaki farklar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16-17, 155-163.